

Tid til at vågne op: Frihandel står på spil, når pandemien forværrer krisen

Jyllandsposten Finans den 20 oktober 2020

Gennem centralbankernes indflydelse indikerer aktiemarkedets fortolkning imidlertid ikke, at pandemien har uddybet og fremskyndet den underliggende strukturelle økonomiske krise, der har været i mere end et årti.

Job står på spil, og fri handel vil blive truet af politikernes grænseoverskridende kamp for dem. Danmark risikerer at miste meget og har en vigtig rolle at spille for at modvirke protektionisme og lukkede grænser.

Den strukturelle økonomiske krise bliver synlig i et historisk perspektiv, hvor finansielle kriser og teknologiske skift viser sig at gå hånd i hånd. Ikke underligt, da usikkerhed om, hvilken ny teknologi der vinder, får virksomhederne til at vente med deres investeringer. På det individuelle niveau står du over for et lignende beslutningsproblem, når du køber en ny bil. Hvilken teknologi finder anvendelse i morgen? Usikkerheden betyder, at du venter med dit køb, eller at du bliver brændt af, eller at den nyindkøbte dieselbil ikke må bruges i byens centrum eller lignende overraskelser.

Centralbankernes forsøg på at løse krisen med teknologisk forandring ved at drukne virksomheder i billige penge skaber problemer. Eksperimenterne vil i sidste ende føre til højere renter, inflation og skatter, hvilket igen betyder lavere efterspørgsel efter varer og tjenester og dermed også efter arbejdskraft. Færre job vil være uheldigt på et tidspunkt, hvor antallet af job midlertidigt er faldet som følge af digitalisering.

Pandemien har fremskyndet dette scenario, da mange af de fyrede simpelthen ikke får lov til at vende tilbage. Med øjnene på den nye teknologi er der ingen grund til, at jobene forbliver. Ændringen i teknologi vil sandsynligvis skabe mange nye job. Men det tager tid.

I denne anstrengte situation vil enhver politiker med ambition om at blive genvalgt vise sin evne til at skabe eller tiltrække nye job. En af de tre måder er at få udenlandske virksomheder til at producere i landet og at få deres egne virksomheder til at blive i landet ved at overbevise dem om, at landet er det bedste produktionssted. Denne løsning tager tid. En tid, hvor en politiker ikke er på valg inden for et år eller to. En anden måde er at reducere selskabsskatten.

Det gøres af mange lande lige nu. Tidligere undersøgelser viser imidlertid, at selskabsskatten har ringe betydning for investeringsbeslutningen sammenlignet med personlig indkomstskat, som vil gælde for den flyttede forretningschef. Den tredje og eneste mulige måde på kort sigt er at tiltrække virksomheder gennem direkte subsidier, skatterabatter, lån til ikke-markedsrente, aktiekøb på ikke-markedsmæssige vilkår og garantier.

Disse forsøg på at "stjæle" job fra andre lande ved hjælp af statsstøtte har tidligere ført til konflikter med regeringerne i disse lande. Da den daværende franske præsident Nicolas Sarkozy på tidspunktet for finanskrisen i 2008 foreslog fri brug af statsstøtte, blev han mødt med massiv modstand fra andre

EU-lande. Med pandemien blæser andre vinde, og brugen af skattepenge og statsstøtte synes nu at have modtaget generel godkendelse i noget der ligner en grå zone.

Den tikkende bombe er bilindustrien, som i de fleste lande hører til kategorien for den vigtigste arbejdsgiver. I denne branche er der en global overkapacitet på ca 50 procent, og her ligger lakmusprøven for en politiker, der er værd at genvælge. Mange regler er blevet indført for at tvinge job til et land. Men det vil helt sikkert være fristende at tiltrække job til deres bilarbejdere med statsstøtte.

Nogle kan huske, hvordan regeringen i Sverige i begyndelsen af årtusindet førte en national kamp med den daværende tyske forbundskansler Gerhard Schröder om, i hvilket land produktionen af GM's tredje generation af mellemstore biler ville ende. I kampen mellem SAAB i Trollhättan og Opel i Rüsselsheim blev der tilbudt alle mulige "gulerødder" for at overbevise GM. Kansler Schröder inviterede til en handelskrig, da han på tysk tv lovede, at han ville gøre "alt" for at få produktionen til at ende i Tyskland og derved redde tyske job.

EU's bistandspakke på 750 milliarder euro i slutningen af juli markerer begyndelsen på en farlig kamp mellem EU og stormagterne. Det kan ikke have undgået opmærksomhed, at både præsidenterne for både USA og Kina gør alt, hvad der er i deres magt for at tiltrække virksomheder med job, der kan sikre genvalg, eller i Kinas tilfælde at undgå masseoprøret.

Politikere i de lande, der har mistet løbet om job, vil forsøge at forhindre stigende ledighed og reducere efterspørgslen efter job ved at lukke grænserne for kategorier af mennesker, der ikke matcher eksisterende job. Nye grænselukninger udgør en yderligere trussel mod, hvad der er opnået med globaliseringen. Vi har allerede set klare trusler mod verdenshandelen i form af en valutakrig efterfulgt af en krig med toldtariffer.

Det næste skridt i denne kamp vil være internetkrigen. Med den eksploderende betydning af grænseoverskridende e-handel er vigtigheden af at eje netværket langt større end effekten af tariffer. De, der styrer netværket, kan let forhindre grænseoverskridende e-handel og gøre det til fordel for deres eget land. Kina, Rusland og Iran er eksempler på lande, der har vist vejen i denne type krig.

Præsident Trump har trukket USA tilbage fra mange overnationale organisationer, så WTO, som han allerede blokerer, er den næste i køen. Præsident Xi Jinpings vilje til at leve op til WTO-reglerne er heller ikke synligt stærk.

I de hårde tider forud for fri handel er det vigtigt ikke at blive forført af aktiemarkedets falske glædesignaler. Nogen skal tage føringen for at forhindre lukkede grænser og protektionisme i at få fodfæste. Europa-Kommissionens præsident Ursula von der Leyen understregede for nylig i sin State-of-the-Union tale vigtigheden af WTO. Imidlertid manglede en form for handlingsplan.

Regeringen må mobilisere regeringerne i de andre nordiske medlemslande for at handle sammen nu for at få EU at se ud over pandemien og gå fra ord til gerning og redde WTO. En positiv side af hjælpepakken fra juli er, at den forhåbentlig har skabt den enighed inden for EU, som kom til udtryk beslutningen om sanktioner mod Hviderusland.

Lad denne enhed nu udtrykke sig i en samling af kræfter for at redde WTO og frihandel.

Lars Oxelheim